

הגל הנעוני

יהיו הם הקובעים את סגנון התקופה. אפשר להגיע לאותה מסקנה מכיוון אחר. העולם של העשיר השני יהיה עולם של איחודים מרתי כתיים. ככל רחבי העולם מתגברת ההכרה ששוב לא יתכן "עם לברד ישכון ובגויים לא יתחשב". היעיי לית המשקית והמדינית מחייבת מסגרות גדולות יותר.

תחת הדגל האדום מתגבשת בהדרגה, תוך לבטים קשים, קונפדרציה של עמים רבים. באירופה המערבית מתגבשת, בלבטים קשים עוד יותר, שותפות-עמים רבתה. בגאנה נועדו נציגיהם של עמי צפון אפריקה. מאז באנו דונג מרחפת באחירה של אפריקה ואסיה חברה גדולה עוד יותר.

בעשור הראשון הרשינו לעצמנו — בצדק או שלא בצדק — להתעלם מתהליכים אלה. היינו עסוקים יותר מדי בבעיותינו הפרטיות, אולי אפילו בהסתכלות בראי. זה היה טבעי, אם כי אולי לא היה רצוני. בעשור השני לא יהיה הדבר אפשרי.

גל גדול גואה לידנו. אין שום ספק שהוא עוד נמצא בשלב העליה. שכוחו היינימי הולך וגובר. כל המרחב הגדול הזה — מרחב העמים הרוכבים שפות שמיות והקסור רים בשותפות התרבותית השמיות — תוסס וגועש. הוא חותר לאיחוד, לקידמה, לשיחורו.

אנו, על החסקה הקטנה שלנו, איננו יכולים לעצוב את עינינו. בידי חותרי-אמן, יכולה החסקה לעלות גם על הגל הגדול ביותר, לרכב עליו ולהתקדם בעזרתו. מתחת לרגליו של חותרי-רשלק, די בגל קטן כדי להסכה.

★ ★ ★

כדי לרכב על גלים סוערים, צריכים להיות חזקים. זוהי המצחה השניה של העשור השני.

הגענו עתה לשני מיליונים נפש. זה מעט מאד — מעט מדי. תוך כדי רכיבה על גל האיחוד השמי, תוך כדי השתרשות במרחב, חייבים אנחנו לגדול ולהתחזק. ככל שנשתלב יותר בכלכלת המרחב, ככל שנצלה יותר להפיל חומות ולפתוח אפיקים להתפתחות, כן יגבר כוחנו לקלוט.

תוך השנים הקרובות עלינו להיות למדינה של שלושה, ארבעה, חמשה מיליונים.

קליטה זו אינה בעיה של תחבורה. לא די בהעברת איש מרוסטוב לראש-פינה. גם לא די לקיימו שם בכספי יהודי שלישי בריו. דהיינו, לקלוט פירושו: להקים משק יציב אמיתי, המפרנס את עצמו. וגם זה אפשר רק, בסופו של חשבון, תוך רכיבה על הגל הגדול של האיחוד השמי.

מכאן שיש מכה משותפת גדול אחד לכל עיוותינו: שותפות יש ראלית באיחוד השמי. זהו הדגל של העשור השני.

★ ★ ★

יש הפחדים מן הגלים הגועשים. יש שהיו רוצים להסתגר בעולם של אתמול, להסתובב במעגל, להתרחק מכל גל המפיל אימה.

אולם הדבר אינו נתון בידנו. ברגע שעלינו על החסקה הזאת, שומה עלינו להמשיך ולחתור. מי שנרדם על גבי חסקה, סופו לטבוע בין הגלים.

אמנם, הדרך מסוכנת. אין נוחיות על גבי גלים. אולם לאום צעיר אנחנו, כוחנו כי זרועותינו. אם יש צורך להיאבק עם איחוד הטבע, נתמודד ונתגבר. כאשר שוב נרכב על גל גדול, כאשר שוב תגדל בנו תחושת האהדה והדחית-היציבה, כאשר שוב יגאה ה' מתח הפנימי המבורך של עם החותר לקראת מטרה ברורה — יצחקו השמיים מעלינו.

ביום העשור מותר לנו להביט מבט חסוף אחורה. אולם אל נשקע בהערצת ה' אתמול. נזכור את אגדת לוט: "ותבט אתה מאחורי, ותהי נציב מלח!" תמיד צפויה סכנה לאדם המרבה להביט אחורה.

יום העשור אינו רק יום זכרון לעשור הראשון. הוא חייב להיות קודם כל ומועד לכך: יום הצפייה לעשור השני.

ההכרה הברורה: ירדנו מגל אחר, אנו עולים על גל אחר.

במשך עשר השנים הראשונות של המדינה, היה עצם קיומה בחזקת חידוש כה מרתק, כה עוצר-נשימה, עד שרוב רובם של בניה הסתפקו בכך. הם לא שאלו את עצמם: לאן אנחנו הולכים? לאן אנחנו שייכים? איה מקומנו בתהליכים הגדולים המזועזעים את העולם?

בעשור הראשון, נראה היה כי אלה שאלות של מה בכך. הגישה השלטת היתה: אנו קיימים, זה העיקר. לעומת הפלא הגדול של הקמת ממלכה עצמאית, בעלת דגל ומטבע ושגרירים, למי היה איכפת מה יקרה בעוד מאה שנה — ואפילו בעוד תריסר שנים?

פה ושם התפשט פסימיזם של דגיריק. כשאדם רוכב על ראש הגל, מבטו חובק עולם ומלואו, מאופק עד אופק, ורוחו זונקת השמימה. ואילו דג זעיר אינו רואה דבר — רק שלולית קטנה של מים מסביבו. כשמת הגל, הוא יכול לדמות בנפשו כי העולם כולו נעצר מלכת.

אין כל צורך שנשכה את הגיי לויים השליליים של השנים האחר רונות, או שנשלים עצמם. אולם כשאתנו את עינינו אל הפרספקטיבה הגדולה, מותר לנו לקבוע שהיה משום הגיון כמה שקרה. רכבנו על גל גדול שהוביל אותנו לעצמאות, ועוד קצת הלאה. הגל הזה הגיע לקיצו. במקום למרר בכבי ולהתאבל, כדרך הזקנות,

אפשר להשוות כל מדינה לספינה. יש מדינה הרומה לאונית-מלחמה משוריינת, עמוסת תותחים ומטוסים, עד שאין בה מקום לשום דבר אחר. יש הדומה למפרשית רבת-הוד, אשר מפרשיה מלאים ברוח וכולה אומרת כבוד. יש הדומה לספינת-שעשועים רועשת, שעל סיפונה משתוללים זוגות רוקי דים, בעוד המים כבר חודרים מעדו לתחתית הרקובה. יש אוניות של שודדיים, ויש סירות-דיג במים עכורים.

מדינת ישראל הצעירה מזוכרה, איך שהוא, את כל-השיט הקטן המצוי במקומות כה רבים על חר פיה. היא דומה לחסקה.

כמוה היא קטנה, גמישה להפליא ותלויה בזריות התנועה. כמוה היא רוכבת על הגלים. כמוה היא אצה אנה ואנה כדי להציל את הנוטים לטבוע. וכמוה היא מחייבת שפע של אומץ-לב וקור-רוח בלב בעליה.

★ ★ ★

את האמנויות העיקריות של בעל החסקה היא לרכב על גל ולנצל את כוחו, עד קצה גבול היכולת. בצורה זו יכול הכלי הקליל לעבור מרחקים מפליאים.

מן הרגע הראשון לקיומה רכבה מדינת ישראל על גל כביר. היה זה הגל של מל-תמת-שיחוררה. דינאמיזם עצום היה עצור בה — הכוח הראשוני של אומה חדשה, ששאפה לחרות. מאז שחר ההיסטוריה לא נולד עוד הגורם שיכול לעמוד מול כוח כזה.

מי שזוכר כיום בגעועים סתומים את הימים שקדמו להקמת המדינה — הרי את ימי הגאות של גל זה הוא זוכר. המטרה הייתה פשוטה עד להפליא: "מדינה עברית". לעומת מטרה גדולה וברורה זו, החתירו כל שאר השיקולים והבעיות והאידיאלים.

"עליה חופשית! מדינה עב רית!" מי אינו זוכר את השכרון המתוק של קריאה זו, מול האלות והמגנינים של השוטרים הזרים? מי אינו זוכר את תחושת האחרונה הנהדרת של ציבור שהיה כולו מאוחד מסביב אידיאל יחיד? מי אינו זוכר את ההרגשה הצוהלת שהנה הכל אפשרי, כי הדינאמיזם של ההיסטוריה נושא אותנו קדי מה ללא מעצור?

זוהי ההרגשה של בעל החסקה הרוכב על גל גדול. הוא הוביל אותנו קדימה. בשיא כוחו, הנחיל לנו את המדינה. אולם הוא לא נעצר שם. הוא המשיך לשאת אותנו, בכוח ההתמדה, אף שהדינאמיות שלו הת-מעטה והלכה.

הנצחון במלחמת-העמים, השגת ההכרה של מיטב האומות, ירח-הדבש עם המערב ועם הגוש הסובייטי גם יחד, עליית-המגנים ה' ראשונה, הפיכת ירושלים לבירה, המיבצעים הצבאיים השונים עד למיבצע-סיני — כל אלה עוד היו המשך הרכיבה על אותו גל עצמו.

אנחנו כבשנו את עצמאותנו, די ציפצפנו על העולם, על המרחב ועל חוקי ההיסטוריה. הגל נשא אותנו עד הלום.

★ ★ ★

ק טיפש ישלה את עצמו כי גל אחד דוהר קדימה לנצח. אטיאט שוכח כוחו. אטיאט יורד שאו. הקצף הלבן והמקסים נעלם.

זה הדבר אשר קרה בשנים האחרונות. היתה הרגשה כללית של ירידת המתח. הר גשה של רפיון הכוחות המדיניים והתרבותיים. גלויים ראשונים של שחיתות ורודנות, האופייניים יותר לשולית עומדת מאשר לים הפתוח. הדינאמיזם הנהדר, שנשא אותנו קדימה, נעצר.

הבניה העיקרית

מבחינה זאת, חג העשור הוא סימן-דרך. צברנו קטע אחד. לפנינו דרך חדשה.

★ ★ ★

ה בעיה המרכזית של העשור השני היא להשתרש במרחב. אין זה מקרה כי דווקא בשבועות האחרונים מפרושים אנשים שונים — וביניהם ראש-המשלה עצמו — סיכמות מצלצלות על "פרוציה שמית", "הצ'טרפות לאיחוד פדרלי או קונפדרלי" ואפילו "הצטרפות לרפובליקה הערבית המאוחדת".

אמנם, הדברים אינם נאמרים לרוב ברצינות. הם נראים כטכסים תעמולתי משעשע. אולם שלא מדעת, מאשרים התועמלנים ה' פקחים עלינו כן כי זה כיוון הרוח הנושבת, זהו הגל הבא.

כאשר אנו חושבים בממדים של עשרות שנים — מעשור לעשור — לא יכול להיות ויכוח רציני על אמיתה אחת: ישראל תשכון לבטח כאשר תחול מלהיות מחנה במצור. לא רק מצור צבאי, גם לא רק מצור כלכלי, אלא מצור נפשי, רוחני. בטחונה לטחח ארוך, התפתחותה הכלכלית, משקלה בורה העו' להיות — כל אלה מחייבים את שבירת החומות המקיפות אותה מכל עבר.

היו שהבינו זאת גם בעשור הראשון. אי לם הם דיברו על העתיד, ומבטם המרחיק לטחח ארוך לא התאים למצב-הרוח של ה' רוב, המתפעל מן ההרה. אולם בעשור השני

הבה ניתן רחיפה קטנה במשפט החסקה כדי להגיע אל הגל השני.

★ ★ ★

אין צורך להרבות בחיפושים. כי הגה הגל השני לפנינו, והוא נראה כהר אי-מתני הזומם לבלענו.

זהו הגל של איחוד המרחב השמי.

אפשר לנסח את הדברים בשפה יבשה יותר. העשור הראשון היה מוקדש למאמץ הראשוני לקיים את המדינה הלכה למעשה, להתגבר על חבלי-הלידה שלה, להפכה ל' עובדה קיימת על המפה העולמית.

העשור השני יהיה מוקדש ל' ביסוס המדינה, להשתרשותה ב' ארמת המרחב, להפיכתה לחלק בלת-רנפרד מן הנוף השמי.

זוהי מטרה ברורה ופשוטה לא פחות מהשגת העצמאות עצמה. אולם זוהי מטרה שונה. היא תחייב כשרונות חדשים וגישות חדשות. הסיסמות של אתמול הן אבני-נגף למחר. וחיל-החלוק של אתמול, יתכן שמחר יהיה חיל-המאסף. כל מטרה מספחת את המנהיגים המבינים לרוחה.

המטרה החדשה מחייבת קודם כל את